

John Lee Comstock'un Gözüyle Türk-Yunan Savaşının Sisam ile İlgili Bölümü

Kitabın Adı : “**History of the Greek Revolution: Compiled from Official Documents of the Greek Government**”, “*Yunan Devrim Tarihi: Yunan Hükümetinin Resmi Belgelerinden Derlenmiştir.*”

Yazar : John Lee Comstock

Yayınevi : William W.Reed, New York, 1828

Kitabın basım tarihi: 1828

Aslında ne kitabın yazarı bir seyyah, ne de yazdığı kitap bir seyahat kitabı. Kitabın yazarı olan **John Lee Comstock** ABD’de kimya, mineraloji, botanik, doğal tarih, coğrafya ve fizyoloji dâhil geniş bir yelpazede okulların ve bilimle ilgilenenlerin okuması için kitap hazırlayan bir editör. Kitap ise, 1821-1829 yılları arasındaki Yunan İsyanının tarihçesinin anlatıldığı bir kitap. Araştırmalarımızın ana çerçevesi Kuşadası’na gelen seyyahların Kuşadası ile ilgili anlattıklarıdır. Dergimizin son üç sayısında **1820-1826** yılları arasında Kuşadası bölgesine meydana gelen Türk-Yunan çatışmasına dair gözlemleri, bölgeye gelen seyyahların notlarından aktarmıştık. Bu sayımızda da bu gözlemleri destekleyecek ve kısmen de olsa tablonun eksik parçalarını tamamlayacak bazı notlar aktaracağız. Aktaracağımız notlar, Amerikalıların Yunan İsyanını öğrenmeleri için Comstock’ın editörlüğünde hazırlanmış bir kitaptan aldığımız notlar olacaktır. Kitabın önemi şuradan kaynaklanıyor: kitapta yer alan hususlar, Yunanistan Devletine ait resmi belgelerden derlenerek yazılmıştır. Sisam Savaşını anlatmasından dolayı önemlidir. John Lee Comstock’ın hazırladığı kitabın orijinal adı: “**History of the Greek Revolution: Compiled from Official Documents of the Greek Government**”, Türkçesi ile “*Yunan Devrim Tarihi: Yunan Hükümetinin Resmi Belgelerinden Derlenmiştir.*” Kitabın editörü olan John Lee Comstock ile ilgili kısaca bilgi vermemiz gerekirse: 1789 yılında ABD’nin Connecticut eyaletinin East Lyme kasabasında doğmuştur. Uzun süre ABD Ordusunda cerrah olarak çalışmış, daha sonra asıl ilgi alanı olan bilime ve kitap editörlüğüne başlamıştır. Derleyerek yazdığı tek tarih kitabı bizim sizlere sunduğumuz Yunan Devrim Tarihi adlı kitaptır. Editörün yayınladığı diğer kitapların ana ağırlığı ise kimya, mineraloji, botanik, doğal tarih, coğrafya ve fizyoloji alanındaki kitaplardır. Birçoğu okullarda okutulan ders kitabı formatındadır. John Lee Comstock 1858 tarihinde ölmüştür. Comstock’ın bu anlatımıyla birlikte 1821-1826 yılları arasında Kuşadası civarında cereyan eden olayları anlamamız kolaylaşacaktır. Bir sonraki sayıda da yine aynı konu ile ilgili bir Hollanda gazetesi olan “**Goessche Courant**” gazetesinin 1821 yılında yayınlanan bir sayısındaki haberi sizlere aktararak bu konuyu noktalayacağız. Comstock’ın anlattığı olaylar 1824 yılında meydana gelen olaylardır. Comstock’a göre Yunan Devleti’nin belgelerine göre Sisam civarındaki savaş:

“....

Kaptan Paşa'nın daha sonra Sisam'a saldırmayı düşünüyordu. Bu amaçla çok sayıdaki askeri Asya kıyılarında bulunan Scala Nova'da toplamıştı. Samiyanlar(=Sisamlılar) Osmanlıların savaş planlarından haberdardı. Bundan dolayı önce ailelerini dağlara yolladılar; sonra önemli dağ geçitlerinde savunma hazırlıklarına başladılar. Hydralı George Saktari¹ komutasındaki Yunan filosunun bir bölümünü de yanlarına alarak özellikle boğaz geçişlerinde Türklerin etkili bir çıkarma yapmasını önlemeleri gerekiyordu. Türkler 17 Ağustos'taki dördüncü denemeleri sırasında cesur bir İspariot² olan Kanaris'le³ karşılaştılar. Kanaris yelkenlerini fora ederek firkateynindeki kırk topu arka arkaya doldurup seri bir şekilde Türklere ateş açtı. Karşılıklı açılan ateşlerle savaşa giren bir çok gemi darmadağın oldu. Aynı zamanda diğer savaş gemilerinden bir tane Tunus brigi⁴ ve büyük bir Trablusgarp korveti⁵ tamamen yandı. 21 Ağustos'ta Sisam'ın kuzey kıyılarına asker taşımaya görevlendirilen diğer bir ulaştırma filosunun yolu kesilerek engellendi. Büyük bir kısmı tahrip edilerek saf dışı bırakıldı. Takip eden günlerde Türk donanması Trogilium⁶ burnu istikametinden tekrar tekrar karşı kıyılara doğru geçmek istedi. Ancak Yunan savaş gemilerinin korkunç karşılığı ile yaklaşmaya çalışan birkaç Osmanlı savaş gemisinin Asya kıyılarına geriye püskürtülmesi kolay oldu. Mycale⁷ kıyılarında sefer için hazır tutulan Osmanlı askerleri Scala Nova'daki kamplarına dönen donanmalarının utanç içindeki yenilgisine tanıklık ediyorlardı. Mycale'de bekletilen birliklerin Scala Nova'da toplanan askeri birliklerin önemli bir parçası olmasının üzerinden uzun bir zaman geçmemişti; oysa şimdi dağınık bir halde iç bölgelere geri çekiliyorlardı. Kaptan Paşa artık zorunlu olarak Sisam üzerine daha fazla gitmenin anlamsız olduğunu düşünüyordu. İstanköy ve Bodrum için Mısır'dan gelinmesine rağmen bu olay geri dönüş için bir dönüm noktası olmuştu. Sakturi ise Patmos'taki Donanma Komutanı Miaoulis'in kuvvetleri ile kendi kuvvetlerini birleştirerek Osmanlı donanmasını gözetlemeye devam etti. 5 Eylül tarihinde Yunan donanmasından iki savaş gemisinin yer aldığı küçük bir filo Türk donanmasına yaklaştı. Amaçları Osmanlı donanmasının tepkisini ölçmekti. Daha sonra bunlara diğer Yunan savaş gemileri de katıldı. Osmanlı donanmasına kısa süreli bir saldırıda bulundular; Türkler bazı askerlerini ve iki savaş gemisini kaybettiler. Yunanlıların bu olayda hiçbir kaybı olmadı. Yunan gemileri daha sonra şimdi İeronda diye bilinen Panormus'a geri çekildiler.(Milet bölgesinde bulunan antik adı Branchia olan liman) Oysa, Kaptan Paşa'nın hedefi Sisam'a birleştirdiği büyük filo ile geri dönmekti. 8 ve 9 Eylül günlerinde Türk donanması Kayra sahilleri ile Kalimnos adası arasındaki boğazdan geçmek için nafile bir gayretle tekrar teşebbüste bulundu. Ancak Yunanlılara doğru harekete geçmek için yeterli rüzgar yoktu. Ayın 10'unda da talihsizlikler peşlerini bırakmadı. Sabah erken saatlerde düşmanlarına karşı rüzgârın kısmen de olsa yardımı ile ilerlemişlerdi, ancak

¹ Georgios Sachtouris, 1783-1841 yılları arasında yaşamış Yunanlı Amiral

² Kıbrıs'ta bir bölge

³ Constantine Kanaris, 1793-1877 yılları arasında yaşamış Yunanlı devlet adamı ve amiral.

⁴ Brik, iki direkli yelkenli savaş gemisi.

⁵ Korvet, Firkateynden küçük karakol botundan büyük silahlı savaş gemisi.

⁶ Anadolu, dilek yarımadasının en batı ucu.

⁷ Dilek yarımadası

Kalimnos yakınlarında Yunan gemilerine yakın bir bölgede rüzgârın durması ile çakılı vaziyette kalmışlardı.

Buna rağmen ağır silahlarla Yunan filosuna ateş açıldı. Yunanlılar yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı. Aynı anda rüzgârın şiddetini arttırmasıyla Yunan gemileri buldukları ateş altından hareket ederek karşılık vermeye başladılar. Buna rağmen bu amaçsız savaş dağınık da olsa öğlene kadar devam etti. Daha sonra iki Yunan teknesi bir Mısır birliğine, diğer ikisi de Tunus firkateynine teslim oldu. Her şey bir anda öyle karışmıştı ki, bu savaşta Türklerin ve düşmanlarının cesaretleri ve becerileri apaçık görülüyordu. Yunanlıların küçük teknelerle saldırmaları da görülmeye değerdi. Zira Türklerin açtığı ateşle yanan Yunan gemileri açık deniz şartlarında yapılmayacak bir hareketi yapmış; alev alarak yanan küçük Yunan teknelerini yedeklerine almışlardı. Bir kısmı da Osmanlı teknelerine yanaşarak yangını Osmanlı teknelerine sıçratmaya çalışıyorlardı. Türklerin etkili ateşi Yunan gemilerine müthiş bir açığı çektiriyordu. Böyle güçlü bir donanma karşısındaki Yunan teknelerinin cesaretle karşı koymaları üzerine Osmanlı Donanması büyük bir mahcubiyet içerisinde yanan ve karaya vuran tekneleriyle birlikte Bodrum'daki demirleme noktasına geri döndü. Taraflar bütün güçlerini bu savaşta tüketmişti. Osmanlı denizcilerinin pek çoğu boğulmuş, önemli bir kısmı da yanan gemilerdeki alevlerden kaçmak isterken katledilmişti. Gemilerin Tunuslu komutanı Yunanlıların tarafından esir alınmıştı.

Bu yenilgiden sonra Kaptan Paşa'nın tek amacının güvenli bir şekilde Çanakkale'ye çekilmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden bazı savaş gemileri geri çekilmenin daha güvenli yapılabilmesi için terk edilmişti. Bazıları da İstanköy adasının üst kısımlarına gönderilmişti. Geri kalan Mısırlı askerlerin büyük bir kısmı karaya çıkarılmıştı. Gündönümü fırtınaları sakinleşmiş, kısa sürede güneşten esen hafif bir rüzgâr her ne kadar İkerya Adası civarında kesilmiş olsa bile Midilli Adasına ulaşmalarına yardım etmişti. Gerçi imbat rüzgârının kesilmesinden sonra buna benzer rüzgârlar birkaç hafta devam ederdi.

Çanakkale Boğazı'na girdikten sonra deniz kuvvetlerinin komutasını İbrahim Paşa yeniden devralmıştı. Ancak aynı ayın ortasında Sakız ve Midilli Adaları civarında Yunanlılarla yeniden karşılaşıldıktan sonra tekrar başarısız olunması İbrahim Paşa'nın sonunu hazırlamış ve Mısır'a dönmek zorunda kalmıştır. Hatta 27 Kasım'da Mısır'a dönmekte olan İbrahim Paşa'nın kuvvetlerine Girit Adası civarında da Yunanlılar yine güçlü bir darbe vurmuştur."

Kaynak : Sedat Onar, KUYETA Yerel Tarih Dergisi 2012 Eylül sayısı